

11

Knihovna univ. prof.
Dr. KARLA LAŠTOVKY

M-F-~~70~~
89

PRVÉ PĚTILETÍ KOMENSKÉHO UNIVERSITY V BRATISLAVĚ.

PÍŠE:

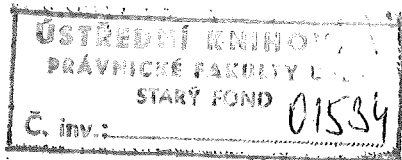
UNIV. PROF. Dr. RICHARD HORNA.

ZVLÁŠTNÍ OTISK Z KATALOGU
„PĀT ROKOV ŠKOLSKEJ PRÁCE NA SLOVENSKU.“

*Seho magnificenci
slonimiu pdeu
nam prof. Dr. K. Laštovkovi
23. IX. 1924
otatany!
autor.*

BRATISLAVA 1924.

Koupi od	
Darem od	M. Lasterlová
v	..... za Kčs
Inv. čís.:	36.606
Sl. yz	

Prvé pětiletí Komenského university v Bratislavě.

Píše univ. prof. Dr. Richard Horna.

I.

Po politickém převratě v říjnu 1918 a po obsazení Slovenska byly na území československé republiky tři university: česká a německá universita v Praze a neúplně vybudovaná maďarská universita v Bratislavě, která se nazývala universitou Alžbětinou.

Změněné poměry politické učinily tuto maďarskou universitu zbytečnou. Hned od začátku bylo zjevno, že stát nebude vydržovati universitu pro necelých 400.000 Maďarů, případně k naší republice. Na druhé straně pak počala se jevití nutnost dáti slovenské větvi našeho národa nejvyšší učeliště, které by pomáhalo při kulturním a národním obrození Slovenska. Záhy počalo se s přípravnými pracemi pro přeměnění maďarské university bratislavské v universitu československou. Z důvodů politických bylo ustanoveno, že se tato přeměna provede v etapách.

Zákonem Národního Shromáždění ze dne 27. června 1919, čís. 375. Sb. z. a n. byla zřízena v Bratislavě na místo bývalé maďarské university Alžbětiny československá státní universita o 4 f a k u l t á c h, právnické, lékařské, přírodovědecké a filosofické. Zákon tento stanovil také, že se přednášky na této universitě konati budou česky a slovensky. Nařízením pak vládním ze dne 11. listopadu 1919, čís. 595. Sb. z. a n. byla tato universita nazvána »universitou Komenského«.

Zákonem o založení university v Bratislavě postavena byla školská správa před těžký úkol budovati vedle celé řady nových vysokých škol jiných také universitu v místě velmi vzdáleném od střediska státního života — od Prahy, v místě, kde ještě nezakotvily ani řádně všechny úřady, nutné k spravování Slovenska.

Jakýsi základ zde byl: částečně vybudovaná universita maďarská. Základ tento však nebyl bez nedostatků. Bylať maďarská universita v Bratislavě universitou před válkou založenou, universitou, která se teprve budovala. Nejlépe ještě byla vypravena lékařská fakulta, umístěná v budově státní nemocnice a částečně (děkanství) v tak zv. Schiffbeckově paláci. Ale organizace ani této fakulty nebyla zcela skončena: vybudovány byly pouze její t. zv. ročníky klinické,

t. j. třetí, čtvrtý a pátý ročník studia lékařského. Po četných poradách ustanoveno bylo v ministerstvu školství a nár. osvěty v pozdním létě 1919, že nejprve bude převzata od maďarských profesorů fakulta lékařská a že tato fakulta bude tvořiti základ nově budované československé university. O maďarské fakultě právnické ustanoveno bylo, že prozatím bude trvati dále až do dalšího rozhodnutí vlády. Filosofická fakulta Alžbětiny university, na které byly zahájeny přednášky teprve ke konci války, byla na jaře 1919 uzavřena.

Pro okamžité převzetí lékařské fakulty Alžbětiny university bylo směrodatným také to, že bylo nebezpečí, že cenné aparáty a učebné pomůcky této fakulty budou zavlčeny do Maďarska, jak se to později na př. stalo s vědeckým zařízením (knihami a pod.) právnické fakulty.

Dne 21. září 1919 převzata byla maďarská universita, hlavně pak lékařská fakulta od v Bratislavě ještě zůstávších maďarských profesorů a asistentů, funkcionáři ministerstva školství (ministrský rada Mlčoch a odbor. rada Dr. Sommer) a již jmenovanými neb predestinovanými profesory lékařské fakulty Komenského university.

Počátkem listopadu 1919 zahájili nově jmenovaní profesori lékařské fakulty československé státní university Komenského v Bratislavě přednášky.

Prvé dva studijní roky této fakulty byly dobou příprav, zařizování, doplňování profesorského sboru, vědeckého personálu a zřízení. Celkem však možno říci, že fakulta tato zahájila hned svůj zcela normální vědecký život. Přispívalo k tomu poměrně dobré zařízení klinik, jakož i akademická praxe nově jmenovaných profesorů této fakulty, kteří na novou fakultu povolání byli z řad profesorů, docentů a asistentů Karlovy university v Praze.

Zajímavým zjevem na této fakultě jest, že počet posluchačů její stále klesal. V zimním semestru 1920/21 měla tato fakulta 273 posluchačů (238 řádných a 35 mimořádných); v letním běhu 1921 klesl počet posluchačů na 268 (258 řádných a 10 mimořádných). Nejrapidnější pokles posluchačstva na této fakultě jevil se v zimním semestru 1921/22. Fakulta čítala tehdy už jen 169 posluchačů, 166 řádných a 3 mimořádné. V letním semestru 1923 pak měla lékařská fakulta Komenského university již jen 84 posluchačů řádných a z toho 9 žen.

Semestr ten byl kritickým pro vývoj lékařské fakulty. Příští semestr (zimní 1923/24) však přinesl již akutní změnu, jejíž příčiny budou vysvětleny nížeji. Lékařská fakulta měla 175 řádných posluchačů a 3 mimořádné posluchače, dohromady tedy 178 posluchačů, z toho 23 žen.

V letním semestru 1924 měla pak lékařská fakulta již 186 posluchačů řádných, z toho 26 žen.

Jak patrně, překonala již lékařská fakulta svoji krizi a spěje novému rozmachu vstříc.

Jiným zajímavým zjevem na této fakultě byl národnostní poměr posluchačstva. V zimním semestru 1920/21 bylo z 273 posluchačů pouze 73 Čechů a Slováků (Rusů, Rusínů a Ukrajinců 27, Němců 68, Maďarů 83, Poláků 11, Srbů, Chorvatů a Slovinců 5, Židů 6). V letním běhu 1921 počet Čechů a Slováků nepatrně stoupl: na 88. Vedle těchto bylo na této fakultě v tomto běhu Rusů, Rusínů a Ukrajinců 24, Němců 60, Maďarů 74, Poláků 10, Srbů, Chorvatů a Slovinců 5, Židů 6 a 1 Rumun. Všeho posluchačstva bylo, jak již uvedeno, 268. Nyní jest již lékařská fakulta i co do posluchačstva převážně československou. V letním semestru 1924 byla statistika posluchačstva co do národnosti následující: 99 Čechoslováků, 42 Rusů, Rusínů a Ukrajinců, 25 Němců, 17 Maďarů, 2 posluchači z SHS a 1 z Rumunska. Jeví se tudíž značný pokles počtu posluchačů Němců a Maďarů a stoupnutí počtu posluchačstva slovanského. Němci totiž, pokud byli příslušníky naší republiky, odešli na německou universitu do Prahy, cizí Němci odešli hlavně na university rakouské. Z Rusů odešli hlavně posluchači židovského vyznání taktéž na university rakouské. Příliv Maďarů na lékařskou fakultu stále klesá.

O rušném životě studijním svědčí na příklad to, že na této fakultě ve studijním roce 1920/21 byla 101 promoce, z toho 4 nostrifikace.

Fakulta sama má 16 profesorů, a sice 12 řádných a 4 mimořádné, 1 honorovaného docenta a 5 soukromých docentů. V nejbližší době bude obsazena stolice lékařské fyziky jmenováním profesora z pražské přírodovědecké fakulty.

Jak již řečeno, vybudovány byly na této fakultě do nedávna jen klinické semestry, tak zvaný druhý oddíl studia lékařského. Z toho patrně, že většina vědeckých ústavů této fakulty jsou *kliniky*. — Z ústavů theoretických má lékařská fakulta v Bratislavě dosud pouze některé.

Sedm klinik, a to *interní* s oddělením laringologickým, *chirurgická* s oddělením ctologickým a urologickým, *oční*, *psychiatrická* a *neurologická*, *dermatologická*, *propedeutická* a *zubní*, jest umístěno ve státní nemocnici v Mickiewiczově ulici čís. 13. V téže nemocnici je umístěn *ústav farmakologický*, *ústav pro soudní lékařství* a *ústav pro lékařskou lučbu*.

Klíніка dětská nachází se ve vlastní adaptované budově v Lazaretské ulici č. 6.

Klíніка porodnická a *nemoc. ženských* nalezla umístění v bývalé porodnici v Tělocvičné ulici č. 5, adaptované a doplněné dvěmi přístavbami.

Klíніка orthopedická umístěna jest prozatím v provisorním baráku v Schiffbeckově zahradě a bude se co nejdříve stěhovati do

Grandsanatoria na Hluboké cestě, které vláda v poslední době koupila pro účely lékařské fakulty Komenského univ. za 15.000.000 Kč.

O klinikách možno říci, že jsou celkem uspokojivě umístěny; nelze však — bohužel — říci totéž o teoretických ústavech. Ubikace jejich jsou většinou provisorního rázu.

Pro *ústav pro patologickou anatomii, histologii a bakteriologii* adaptován byl jeden činžovní dům v Sasinkově ulici č. 4. Práce v ústavě tomto trpí tím, že odstraněním příček v bývalých bytech oslabena byla stabilita stropů, které se při každém kroku otřásají. Ústav tento nemá žádné pitevny a pitvy prováděny jsou v prosektuře státní nemocnice.

Ústav hygienický má místnosti v bývalých kasárnách. Místnosti tyto jsou nedostatečné.

Ústav pro soudní lékařství jest umístěn provisorně a zcela nedostatečně pouze ve třech místnostech ústavu farmakologického. Pitevny vůbec nemá a jest odkázán na pitevnu prosektury státní nemocnice, které pak může jen tehdy používat, když jsou patologicko-anatomické pitvy ukončeny.

Ústav pro všeobecnou a pokusnou patologii nemá dosud vůbec žádných místností.

Ústav anatomický, ústav biologický a ústav histologicko-embryologický dělí se o nedostatečné místnosti s ústavem pro patologickou anatomii.

Ústav pro lékařskou fyziku našel provisorního umístění v gymnasiu v Grösslingové ulici.

Ústav pro lékařskou chemii umístěn jest v nedostatečných místnostech ve státní nemocnici.

Nedostatkům teoretických ústavů lékařské fakulty bude odpočteno aspoň částečně dostavěním budovy pro tyto ústavy na rohu ulice Špitálské a Sasinkovy. Budova tato bude snad již za půl roku stavebně dohotovena. Ihned však bude zapotřebí započít s budováním ústavů dalších.

Na všech těchto klinikách a ústavech bylo ustanoveno počátkem roku 1924 51 asistentů a 20 klinických sekundářů, vedle řady operčních elévů a demonstrátorů.

Kancelář děkanství této fakulty je umístěna v Schiffbeckově domě.

Pod vedením profesorského sboru jest vydáván vědecký časopis »Bratislavské Lékařské Listy«, do nichž přispívají hlavně členové profesorského sboru a kliničtí lékaři, jakož i ostatní vědecký personál fakulty.

Neivětší závadou, která zabraňovala rozvoji celé fakulty byla ta okolnost, že fakulta byla do nedávna neúplná a pozůstávala pouze ze tří ročníků druhého oddílu studia lékařského (III., IV. a V. ročník).

Jest samozřejmo, že touto neúplností trpěla hlavně návštěva fakulty, neboť studenti zpravidla dokončují svá studia tam, kde je započali. Přejechod z jedné university na druhou, který je na př. v Německu obvyklým zjevem, jest u nás jen v nepatrné míře praktikován. Nám, kteří jsme měli dlouho jen jednu universitu, schází tradice snahy po poznání akademického života na několika vysokých školách.

Abiturienti gymnasií ze Slovenska a jižní Moravy, kteří se odhodlali studovat lékařství, byli nuceni odebrati se na prvé dva roky studií do Brna neb do Prahy, získali zde umístění v kolejích a zakončivše zde, obávali se opustiti svoje universitní město po složení prvního rigorosa, aby nenarazili na překážky v Bratislavě.

Následek toho byl, že počet posluchačů na lékařské fakultě v Bratislavě stále klesal. Staří posluchači odcházeli a noví nepřicházeli.

To přimělo vládu k tomu, že před rokem učinila v dohodě s profesorským sborem opatření, aby počátkem stud. roku 1923/24 otevřen byl první ročník lékařských studií na této fakultě, *takže počátkem příštího zimního semestru 1924/25 bude bratislavská lékařská fakulta učelištěm kompletním, t. j. bude mít všech pět ročníků lékařského studia.*

O tom, že tato okolnost přispěje k dalšímu vývoji fakulty, netřeba pochybovati.

II.

Brzo po otevření lékařské fakulty Komenského university naléháno bylo na to, aby otevřena byla také právnická fakulta této university. To přály si nejen slovenské kruhy politické, ale i ve státní správě počal vítěziti názor, že úplná konsolidace poměrů na Slovensku nastane teprve tehdy, až veškerá správa dostane se do rukou inteligence, hlavně pak právnické inteligence, vychované na československých universitách.

V Bratislavě zůstala po obsazení Slovenska maďarská právnická fakulta Alžbětiny university. Dle původních úmyslů školské správy měla tato fakulta fungovati až do konce studijního roku 1921/22, kdy asi měla býti otevřena právnická fakulta Komenského university. Poměry na maďarské fakultě utvářily se tak, že bylo již v roce 1921 překročeno ke zrušení maďarské právnické fakulty v Bratislavě.

Na této maďarské fakultě učilo se dle maďarských učebních a zkušebních řádů, vládl na ní duch iredentistický a i z vědeckého a pedagogického stanoviska nezůstalo působení této fakulty bez námitek.

Nařízení vládní ze dne 11. srpna 1921, č. 276. Sb. z. a n. přineslo zrušení právnické fakulty maďarské a otevření československé

právnícké fakulty Komenského university. Profesorský sbor pro tuto fakultu již zde byl, neboť dekretem presidenta republiky ze dne 20. května 1921 po návrhu profesorského sboru právnícké fakulty Karlovy university jmenováno bylo prvých šest profesorů pro právníckou fakultu Komenského university, 4 řádní a 2 mimořádní.

Fakulta sama počala fungovati dne 23. října 1921, kdy započaty byly přednášky. Otevřen byl prozatím prvý ročník právníckého studia. V následujících pak dvou letech otevřeny byly postupně všechny čtyři ročníky studia právníckého, takže v uplynulém studijním roce 1923/24 byla právnícká fakulta již kompletní.

Fakulta právnícká umístěna jest v Kapitulní ulici č. 1., v místnostech bývalé právnícké fakulty maďarské, kteréžto místnosti byly dne 5. září 1921 po zrušení této fakulty převzaty. Místnosti tyto byly sice malé, ale pro první dobu bylo možno s nimi vystačiti.

Budova právnícké fakulty se právě nákladem 1,500.000 Kč adaptuje. Adaptace tato a postavení t. zv. auditoria maxima na dvoře této budovy bylo velmi naléhavým požadavkem profesorského sboru, neboť počet posluchačů této fakulty rostl rychlým tempem.

Byloť na právnícké fakultě bratislavské zapsáno hned po jejím otevření v zimním semestru 1921/22 celkem 305 posluchačů, z toho 199 řádných a 106 mimořádných. Počet tento stoupal každým semestrem a v letním semestru právě uplynulém měla fakulta tato 695 posluchačů, z toho 584 řádných, 39 mimořádných a 72 posluchačů státního účetnictví.

Jest tudíž počet posluchačů na této fakultě mnohem větší, než má právnícká fakulta Masarykovy university. Na zimní semestr 1924/25 očekává se další stoupení posluchačstva nejen příchodem četných nových posluchačů a přechodem posluchačů z Prahy a z Brna, ale i mnohých uprchlíků z Ruska, kteří se o inskripci na této fakultě zajímají.

Národnostní poměr je u právníků lepší než u mediků. Skoro všichni zapsaní posluchači jsou československými státními příslušníky. Jinou než československou národnost přihlásilo jen nepatrné procento posluchačstva: Rusů, Rusínů a Ukrajinců je 15, Němců 42 a Maďarů 69. Jeden posluchač přihlásil se k národnosti holandské a jeden je z SHS.

Stavovské zájmy posluchačů práv hájí fakultní spolek, organizovaný po vzoru pražského »Všehrdu«. Právnícká fakulta v Bratislavě bude jistě hráti velkou roli nejen v právníckém životě slovenském, ale i celé republiky. Studium na této fakultě upraveno je v zásadě podle předpisů platných pro právnícké fakulty v zemích historických. Přece však jsou zde malé odchylky: O dějinách práva v zemích bývalé koruny české (v t. zv. zemích historických) přednáší se na právnícké fakultě bratislavské nejméně 4 hodiny (na obou universitách pražských a na universitě brněnské 5 hodin). O dějinách

práva na Slovensku pak konají se zde *obligátní* přednášky 2 hodiny týdně, kdežto na uvedených universitách československých obyčejně jen 1 hodina týdně a kolegium toto není *obligátní*. Posluchači právnícké fakulty v Bratislavě jsou také povinni účastniti se praktických cvičení, a to v prvním studijním oddílu (čítajícím nyní 3 semestry a končícím složením prvé státní zkoušky, t. zv. historicko-právní) aspoň jednoho praktického cvičení o 2 hodinách týdně z některé discipliny *obligátní* pro připuštění k první státní zkoušce, v druhém pak oddílu studijním dvou praktických cvičení, po jednom z některé *obligátní* discipliny oboru judičiálního a státovědeckého. Tyto odchylky od studijního řádu platného v zemích historických stanoveny byly nařízením vládním ze dne 11. srpna 1921, č. 276. Sb. z. a n. Toto vládní nařízení stanovilo také, že při přednáškách a cvičeních přihlíží se k právu platnému dosud na Slovensku, pro jehož jednotlivé cbory mohou býti zřízeny i stolice zvláštní.

Další rozvoj bratislavské fakulty právnícké podmíněn jest včasným a vhodným doplněním učitelského sboru. Toho času má právnícká fakulta 4 profesory řádné a 4 mimořádné, 1 docenta a 2 lektory. Vedle toho přednáší na této fakultě 5 profesorů a docentů z fakult pražské a brněnské, kteří dojíždějí každý týden za účelem konání přednášek do Bratislavy.

Fakulta tato disponuje velkou knihovnou seminární, vzniklou ze seminární knihovny býv. právnícké fakulty maďarské a z nákupů vědeckých publikací — hlavně z oborů historickoprávních a státovědeckých — pořízený řadou odborníků za vedení prof. dra Sommera. Úkolem min. školství bude, podporovati rozvoj fakultní knihovny poskytnutím dostatečných prostředků finančních a příkázáním školených sil odborných k uspořádání a vedení této knihovny.

Členové profesorského sboru vydávají zvláštní fakultní knihovnu, ve které jsou publikovány *vědecké* práce ze všech oborů věd právních a státních. Členové prof. sboru této fakulty jsou významnými členy a funkcionáři ve Státovědecké společnosti a v Právnícké jednotě v Bratislavě.

III.

Nejmladší fakultou Komenského university jest filosofická fakulta. I ta měla malý zárodek — jen embryo — v maďarské fakultě filosofické Alžbětiny university, kterážto fakulta otevřena byla letním semestrem 1918. Fakulta ta měla jen nepatrný počet posluchačů a byla na jaře 1919 československými úřady školskými zrušena.

Když bylo rozhodnuto o otevření právnícké fakulty Komenského university, bylo hned patrné, že dlužno co nejdříve přistoupiti také k otevření filosofické fakulty a to také z toho důvodu, aby bylo

nejvyšší učeliště na Slovensku dle možnosti úplné. Nyní schází již jen fakulta přírodovědecká.

Jmenováním prvních osmi řádných profesorů filosofické fakulty dekretem pana presidenta republiky ze dne 14. září 1921 dán byl pevný základ k budování této fakulty. Profesori její počali ihned po svém jmenování s přednáškami, ačkoliv většina z nich neměla a dosud nemá v Bratislavě bytu a jmenování jich stalo se těsně před zahájením studijního roku 1921/22.

Fakulta sama jest umístěna v budově dívčího gymnasia v Dunajské ulici.

Fakulta tato měla po svém založení v prosinci 1921 jen 64 posluchačů, z toho 30 řádných a 34 mimořádných. Počet tento za uplynulé tři roky stoupl jen nepatrně, neboť v letním semestru 1924 měla tato 149 posluchačů, z toho 100 řádných, 46 mimořádných a 3 hospitanty. Malý počet posluchačů lze vysvětliti hlavně tím, že na této fakultě lze studovati jen některé z disciplin duchovnědných. Citelnou mezeru filologie klassické, germánské a románské, jakož i filosofie a maďarské řeči i literatury profesorský sbor vyplnil v uplynulých třech letech jen částečně povoláním nových profesorů pro uvedené discipliny.

Těžkou kalamitou, ohrožující vývoj fakulty, jest její nedostatečné umístění, které bude katastrofální, až se fakulta více rozvine, až se zvětší počet posluchačů a členů profesorského sboru.

Nesnáze ještě větší působí také nedostatek bytů v Bratislavě. Posud jen tři profesori této fakulty bydlí v Bratislavě. Ostatní nemohou přes všecko úsilí dostati bytu a jsou nuceni dojížděti z Prahy do Bratislavy k přednáškám. Osudné následky toho jsou na bíledni: cestami, jež stojí mnoho času a mnoho nákladu, trpí zdraví profesorů a ještě více trpí jejich činnost učitelská. Stálý výchovný styk mezi učiteli a posluchači, tolik potřebný zvláště pro poměry slovenské, jest takto znemožněn a také přednášky nelze konati pravidelně a denně, jak by bylo žádoucí, nýbrž nutno je soustřediti na určité dny a týdny, kdy profesori střídavě dojíždějí do Bratislavy. Všem těmto nesnázím lze odpomoci pouze jediným způsobem: *bezodkladnou a rychlou stavbou nové budovy pro fakultu*, jakož i příkázáním vyhovujících bytů pro profesory.

Fakulta tato má 10 profesorů řádných, 4 docenty a 7 lektorů. Vedle toho působí na této fakultě 8 suplentů, t. j. profesorů z jiných fakult a universit.

Příznivěji vytvářejí se poměry a vyhlídky na vědecko-literární činnost fakulty. Profesori filosofické fakulty od počátku pomýšleli na vědecký orgán, jímž by se fakulta mohla representovati před veřejností domácí i cizí a jenž by zároveň soustřeďoval vědeckou práci fakulty a jejích posluchačů o slovenské řeči a literatuře, dějinách, národopise atd., tudíž v oborech, kde Slovensko jest zvláště

bohato, ale také málo probádáno a známo. Ochotou a nákladem Slovenské Matice a finanční podporou ministerstva školství a nár. osvěty jest vydáván vědecký »Sborník« filosofické fakulty a dosud vyšlo několik velkých svazků. A stejnou péčí prof. sbor věnuje také probádání četných a bohatých knihoven slovenských, archivů a pod. sbírek, veřejných i soukromých, jež povede jistě ku překvapujícím objevům v literární a kulturní minulosti slovenské.

Filosofická fakulta Komenského university, byť i neměla velký počet posluchačstva, hraje a bude hráti velkou a důležitou roli ve vědeckém životě Slovenska a v kulturním obrození jeho.

IV.

Jak rychle se Komenského universita vyvíjí, je patrné ze statistiky počtu posluchačstva za poslední tři studijní léta, t. j. od zimního semestru 1921/22, kdy na řečené universitě otevřeny byly tři fakulty: právnická, lékařská a filosofická.

Statistika tato vypadá takto:

Zimní semestr 1921/22	545	posluchačů (mužů i žen)
Letní « 1922	382	«
Zimní « 1922/23	631	«
Letní « 1923	679	«
Zimní « 1923/24	1045	«
Letní « 1924	1029	«

V příštím zimním semestru 1924/25 bude míti Komenského universita jistě 1500 posluchačů, neboť počínaje tímto semestrem bude fakulta lékařská i právnická kompletním učelištěm se všemi ročníky toho kterého studia.

Z Komenského university se co do počtu posluchačů stává druhá československá universita v naší republice, ačkoliv tato universita nemá fakultu přírodovědeckou, jako Masarykova universita v Brně, která co do počtu posluchačů zůstane v budoucnosti jistě daleko za universitou v Bratislavě.

V.

Ve studijním roce 1919/20 byl rektorem Komenského university prof. MUDr. Kristian Hynek, který zůstal rektorem i ve studijním roce 1920/21. Ve studijním roce 1921/22 byl rektorem prof. JUDr. August Ráth. Následujícího roku studijního 1922/23 prof. Ph. Dr. Josef Hanuš a v uplynulém právě studijním roce 1923/24 prof. MUDr. Stanislav Kostlivý. Pro příští studijní období 1924/25 zvolen byl za rektora profesor právnické fakulty JUDr. Karel Laštovka.

VI.

Obraz Komenského university by nebyl úplný, kdyby nebyla učiněna zmínka o Extensích university Komenského, výboru to

universitních profesorů, mající za úkol pořádání lidových přednášek v Bratislavě a po celém Slovensku.

V uplynulém studijním roce 1923/24 byla činnost tohoto výboru velmi bohatá. Uspořádány přednášky universitních profesorů po celém Slovensku (i v nejuvýchodnější jeho části: v Bardiově, Prešově, Košicích atd.) a v Bratislavě pořádány celé cykly přednášek ze všech oborů vědních.

V čele tohoto výboru stojí prof. Dr. Miloš Weingart.

Extense university Komenského počala právě vydávati »Sbírku přednášek a rozprav«, kteroužto sbírku řídí prof. Dr. Richard Horna.

VII.

Konečně dlužno se zmíniti o *universitním internátě* a o *akademické mense*. Obě tyto instituce byly vybudovány bez přispění slovenské veřejnosti vládou a ze státních prostředků.

Internát umístěn jest ve dvou budovách a poskytuje nemajetnému posluchačstvu levné ubytování (od počátku příštího zimního semestru za 80—100 Kč měsíčně). Mensa pak stará se o stravování studentstva.

Obě instituce potřebují účinné finanční pomoci slovenské veřejnosti, aby mohly svoji činnost ku prospěchu slovenského studentstva rozvíjeti.

Komenského universita ve světle rozpočtových čísel.

Zákonem ze dne 27. června 1919 č. 375 Sb. z. a n. zřízena byla v Bratislavě místo bývalé maďarské »Alžbětiny« university československá státní universita o čtyřech fakultách: právnické, lékařské, přírodovědecké a filosofické. Vládním nařízením ze dne 11. listopadu 1919 č. 595 Sb. z. a n. pojmenována byla tato nová universita »universitou Komenského«.

Bývalá maďarská universita (Alžbětina) v Bratislavě měla tři fakulty. Právnická fakulta byla úplnou, t. j. měla všechny 4 ročníky. Lékařská fakulta měla pouze ročníky klinické (3.—5.). Filosofická fakulta byla teprve v počátcích a také krátce po obsazení Bratislavy vojskem československým zanikla.

Ve státním rozpočtu na rok 1919 byl »pro universitu v Bratislavě« zařaděn obnos 1,000.000 Kč. »Pro universitní kliniku« (má býti správně »kliniky«) v Bratislavě preliminován obnos 871.000 Kč a pro právnickou akademii tamtéž 83.000 Kč. Jak z názvu »právnická akademie« patrno, nebylo ministerstvo školství na jaře 1919 dobře o universitě Alžbětině v Bratislavě informováno; představovalo si vedle university ještě právnickou akademii v Bratislavě.

Také uvedené číslíce byly do státního rozpočtu zařazeny asi jen »dle oka« a neměly odůvodnění skutečnou spotřebou.

Na jaře 1919 nebyli si také v Praze jisti dobou, kdy bude možno převzítí zařízení maďarské university a kdy na její místo nastoupí universita československá.

Brzo však se poznalo, že bude nutno převzítí aspoň lékařskou fakultu university Alžbětiny. Bylo nebezpečí, že cenné věci z této fakulty zavlčeny budou do Maďarska a soužití mezi československým personálem státní nemocnice a maďarským personálem klinik bylo nemožné. Tyto důvody a důvody politické vedly k tomu, že v září 1919 zrušena byla maďarská fakulta lékařská a na místo ní zřízena byla lékařská fakulta československé university Komenského. »Zřízení« provedlo se tím, že převzato bylo zařízení maďarské fakulty a maďarské profesory, asistenty a personál vystřídali českoslovenští profesori, asistenti a ostatní personál. Právnická fakulta maďarská měla ještě tři roky fungovati a v těchto třech letech se měla postupně zrušovati.

V rozpočtu na rok 1920 jest již lékařská fakulta Komenského university číselně vycbrazena. Preliminován úvěr pro 15 profesorů řádných a pro 5 profesorů mimořádných, pro 40 asistentů, 20 sekundářů, 30 demonstrátorů a řadu ostatního personálu. Celkem preliminováno bylo pro lékařskou fakultu 1,564.340 Kč výdajů řádných a 1,000.000 Kč výdajů mimořádných (hlavně na zařízení klinik a ústavů).

Pro filosofickou fakultu, resp. na přípravné práce pro její zřízení rozpočtena byla částka 200.000 Kč a stejný obnos na služné starého učitelského a pomocného personálu zrušené maďarské filosofické fakulty.

Pro maďarskou právnickou fakultu (v rozpočtu nesprávně akademii) zařazena do rozpočtu paušální částka 100.000 Kč.

Vedle toho jest v rozpočtu na rok 1920 obnos 23.708 Kč na universitní kancelář a 173.290 Kč na universitní knihovnu (z toho 50.000 řádná dotace na nákup knih).

Celkem obsahuje rozpočet na rok 1920 pro Komenského universitu (a pro zbytky maďarské university) 2,375.017 Kč výdajů řádných a 1,000.000 mimořádných. V roce 1920 zůstala z bývalé maďarské Alžbětiny university v Bratislavě pouze neúplná fakulta právnická, která měla koncem studijního roku 1921/22 zaniknouti dle původního slibu daného profesorům řečené fakulty. Ale zprávy, které o »činnosti« maďarské právnické fakulty do Prahy docházely, zněly nepříznivě a brzo bylo jisto, že fakulta tato tříletí, které bylo jí povoleno, nedožije. I učiněny byly v rozpočtu na rok 1921 přípravy pro zřízení československé právnické fakulty Komenského university a pro zrušení maďarské právnické fakulty.

A tak ve státním rozpočtu na rok 1921 jsou preliminovány pro Komenského universitu v Bratislavě následující položky :

A) řádné výdaje :

1. pro fakultu právnickou	336.706 Kč
2. » » lékařskou	1,926.219 »
3. « « filosofickou	500.000 «
4. » » přírodovědeckou	500.000 »
5. » rektorátní kancelář	107.222 »
6. » universitní knihovnu	233.117 »

B) mimořádné výdaje.

1. pro fakultu právnickou	300.000 Kč
2. » » lékařskou	1,928.800 »
3. » » filosofickou	500.000 »
4. » » přírodovědeckou	500.000 »
5. » rektorátní kancelář	55.000 »
6. » universitní knihovnu	310.000 »

Celkem figurovala Komenského universita v rozpočtu na rok 1921 obnosem 7,483,746 Kč. Jak z položek patrně, pomýšlelo se také na založení přírodovědecké fakulty na Komenského universitě.

Ve skutečnosti došlo však r. 1921 pouze k otevření nové československé fakulty právnické a filosofické.

Vládním nařízením ze dne 11. srpna 1921 č. 276. Sb. z. a n. uzavřena byla maďarská právnická, zbytek to bývalé Alžbětiny university koncem studijního roku 1920/21, t. j. dnem 31. července 1921 a počátkem zimního semestru studijního roku 1921/22 otevřena byla právnická fakulta Komenského university prvním ročníkem. A skutečně v druhé polovici září 1921 počal zápis na tuto fakultu a v říjnu téhož roku počaly také přednášky.

Filosofická fakulta otevřena byla ve stejnou dobu. Zde nebylo vydáno žádné vládní nařízení, fakulta otevřena pouhým ministerským výnosem.

V rozpočtu na rok 1922 jeví se následující obraz Komenského university:

A) výdaje řádné:

1. pro fakultu právnickou	955.914 Kč
2. » « lékařskou	3,231.810 »
3. « « filosofickou (paušální částka)	1,000.000 «
4. « « přírodovědeckou (paušální částka)	500.000 «
5. « rektorátní kancelář	169.916 «
6. » universitní knihovnu	302.554 »

B) mimořádné výdaje:

1. pro fakultu právnickou	365.000 Kč
2. » « lékařskou	2,504.000 »
3. » » filosofickou	1,000.000 »
4. » » přírodovědeckou	800.000 »
5. « rektorátní kancelář	45.000 «
6. » universitní knihovnu	310.000 »

Celkem preliminováno bylo v rozpočtu na rok 1922 pro Komenského universitu 11,184,194 Kč tedy o 3,700,000 více než v roce 1921. I v r. 1923 stoupl náklad na naši universitu skoro o 2,000,000 Kč. V rozpočtu na tento rok jsou následující položky:

Výdaje řádné i mimořádné:

1. pro fakultu právnickou	1,061.271 Kč
2. « « lékařskou	6,874.388 «
3. « « filosofickou	2,845.923 «
4. « rektorátní kancelář a společné výdaje celé university	1,334.587 «
5. « universitní knihovnu	870.702 «

V roce 1923 stoupl značně počet posluchačů na Komenského universitě. Počátkem zimního semestru 1923/24 otevřela právnická fakulta všechny čtyři ročníky a lékařská fakulta odhodlala se otevřít jeden ročník studia theoretického. (Až do té doby měla bratislavská lékařská fakulta jen ročníky klinické [třetí, čtvrtý a pátý ročník studia lékařského], kdežto ročníky theoretické [první a druhý] na této fakultě scházely.) Také filosofická fakulta, která se počátkem zimního semestru 1923/24 přestěhovala do nových místností v dívčím gymnasiu na Dunajské ulici, chystala se pojeti do svých síní přednáškových větší počet posluchačů, než dosud, a členové profesorského sboru této fakulty těšili se na novou, úspěšnější činnost než dosud.

Dalo se čekat, že vláda pochopí tuto novou situaci Komenského university a že poskytnutím dostatečných finančních prostředků umožní účelné dobudování této university.

V rozpočtu na rok 1924 byly však kredity Komenského university značně zmenšeny.

Preliminováno jest:

Výdaje řádné i mimořádné na rok 1924:

1. pro fakultu právnickou	705.573 Kč
2. « « lékařskou	5,272.982 «
3. « « filosofickou	1,274.625 «
4. « rektorátní kancelář a společné výdaje celé university	942.691 «
5. « universitní knihovnu	654.213 «

Celkem . . . . . 8,850.084 Kč

Doufáme, že další snížení rozpočtu naší university nenastane, aby nebyl ohrožen slibný rozvoj nejvyššího učeliště na Slovensku. Jest na slovenských kruzích poslaneckých, aby při rozpočtové debatě v Národním shromáždění věnovali rozpočtu Komenského university zvýšenou pozornost!

Uvedené cifry ukazují názorně, jak veliké obnosy vyžaduje každoročně vydržování Komenského university. Při tom však v těchto sumách nejsou pojaty náklady na adaptace místností universitních a na stavby nových budov.

Tak na př. stavba nových budov lékařské fakulty, s jichž budováním se započalo, bude stát cca 5,000.000 Kč a adaptace právnické fakulty a stavba auditoria maxima této fakulty bude vyžadovati nákladu přes 1,500.000 Kč.

REV15

ÚK PrF MU Brno

3 1 2 9 S 0 1 5 3 4